Nr 612

av herr Andersson i Örebro
om utredning av frågan om ett totalintegrerat formatsystem grundat på SI-enheten.

Efter en statlig utredning (SOU 1943:6) ersattes även i Sverige äldre osystematiska pappersformat (folio, kvarto etc.) av A-serien. År 1946 fick vi den första svenska standarden och nu gällande standard SIS 01 47 11 utkom år 1968.

Motsvarande statliga bestämmelser utkom 46-09-15 i ett cirkulär från Kungl. Maj:t. Där framhölls att alla handlingar till och från statliga myndigheter skulle vara i A-serien. I den s. k. skrivmaterielkungörelsen (SFS 1964:504) fastställdes A-serien ånyo och att statlig myndighet måste få tillstånd av riksarkivet för att få använda andra format.

Internationellt gäller ISO:s rekommendation nr R 216–1961 och numera är A-serien nationell standard i de flesta av jordens länder. Om man tar hänsyn till hela komplexet papperstillverkning – tillverkning (sättning, tryckning) – ifyllning – läsning – sändning – förvaring, hantering torde i dag flera miljarder vara investerade kring A-serien med tillhörande förvaringsformat.

I verkligheten har emellertid formatfloran ökat starkt på senare år. Enbart i svenska standarder finns (utöver A-serien) mer än 40 färdigformat. I praktiken finns dessutom en mängd andra format för t. ex.:

- blanketter för optisk klartextläsning
- inlagor i s. k. datapost
- böcker (t. ex. statsformatet för SOU-utredningar).

Detta leder i sin tur till behov av förvaringsmedel, kuvert m. m. Sammanfattningsvis närmar vi oss snabbt (via dyrbar formatblandning) övergång till nya blankettformat grundade på engelska tum.

Utöver blysätteriernas måttsystem cicero (i USA och England pica) och vårt vanliga metersystem expanderar nämligen tumsystemet snabbt inom kontorstekniken och blankettindustrin. Kedjeblanketter ("datablanketter") tillverkas allt oftare i hela tumhöjder (12", 8", 6", 4" etc.) för att passa dyrbara investeringar i tryckpressar med 24"-cylinder. En viktig orsak är postgirots satsning på optisk klartextläsning av inbetalningskort med höjden 4".

Även stegmåtten i övriga kontorsmaskiner (skrivmaskiner, datorskrivare etc.) är i engelska tum. Därför har Sveriges standardiseringskommission redan år 1965 fastställt höjdsteg och breddsteg för kontorsmaskiner och blanketter till 1/6" resp. 1/10".

Alltsedan dess är samtliga blankettstandarder i engelska tum (översatta till fiktiva mm-mått). Även internationellt arbetar Sveriges standardiseringskommission aktivt med dessa lösningar.

Genom standardisering av kedjeblanketters *höjd*format får man 3 olika format för t. ex. "A4":

Stående format	210 x 297 mm (A4) och 210 x 304,8 mm
Liggande format	297 x 210 mm (A4) och 297 x 203,2 mm

Denna formatblandning blir snart ohållbar och leder till övergång till *bredd*-format i hela tum: 12", 8" etc. Därigenom måste man indela blankettytan i 1/12" breddsteg, vilket leder till att alla blanketter måste sättas om. Vidare måste alla datorskrivare och OCR-läsare bytas och många skrivmaskiner måste successivt bytas.

Genom formatändringen måste kuvert, förvaringsutrustning etc. successivt anpassas. Ett särskilt problem är våra unika fästhål, som på sikt ändå måste ändras (nya pärmar, hålstansar).

Om man inte skall få en uppdelning inom den grafiska branschen i blankettillverkning och annan trycksakstillverkning (sättning, tryckning, bindning, förpackning etc.) måste i så fall en samordning ske.

Formatblandningens praktiska och ekonomiska konsekvenser på längre sikt är tyvärr inte generellt utredda även om problemet beaktas inom Sveriges standardiseringskommission. Stor risk synes därför föreligga för en uppdelning av den grafiska industrin i blankettillverkning (i engelska tum) och övrig trycksakstillverkning (i mm).

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen beslutar att låta utreda frågan om ett totalintegrerat formatsystem grundat på SI-enheter.

Stockholm den 23 januari 1975

SVEN G. ANDERSSON (fp)
i Örebro